

Література

1. Виженко О. Історія запорізьких козаків для веселих дітлахів. Лівів : Світ, 2011. 112 с.
2. Воронина Л. Суперагент 000. Тасмниці золотого кенгуру. Дитячий детектив. Вінниця : Видавництво "Тезис", "Соняшик", 2004. 192 с.
3. Капранови В. і В. Зоряний вуйко. Київ : Зелений пес, 2009. 392 с.
4. Лапікури В. і Н. Чарівна брама. Київ : Грані-Т, 2008. 184 с.
5. Павленко М. Русалонька із 7-В плюс дуже морська історія. Вінниця : Теза, 2013. 256 с.
6. Рутківський В. Джури і підводний човен. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2010. 400 с.
7. Рутківський В. Сині Води. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2015. 440 с.

Доній В. С.

аспірант

Херсонський державний університет

викладач

Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв

ПРОБЛЕМА ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ У ТВОРЧОСТІ О. ДОВЖЕНКА

Сьогодні відзначається особливим спалахом національної самосвідомості, суспільного інтересу до своєї історії, духовного життя, прагненням осмислити минуле, розібратись у теперішньому й зорієнтуватися в майбутньому. Такі інтереси і прагнення цілком закономірні, оскільки, українці довго жили за умов несвободи, неусвідомлення свого місця у світовій цивілізації, тривалий час перебували під тиском того, що вони не самостійний народ, а частина великого народу, яка не має свого місця на політичній і культурній аренах світу.

Нині особливої актуальності набувають дослідження, які були неповними, уривчастими, піддаштованими під ідеологію тоталітарної системи, що відтворюють спектр буття української спільноти, духовного здобутку людей. Такі дослідження дають можливість глибше й детальніше з'ясувати національну своєрідність, самоідентифікувати українську націю, виокремити українську культуру, її духовність у європейській і світовій культурі, утримати народ від самознищення й дати підґрунтя для його подальшого розвитку.

У процесі розвитку соціокультурної ідентифікації особистості зокрема і всього суспільства загалом провідну роль відіграє концепт пам'яті. Це своєрідний контент, що містить інформацію з минулого, яка впливає на сьогоднішнє та майбутнє, трансформує цінності в парадигму сучасності. Кожне суспільство прагне передати колективну й суспільну пам'ять нащадкам через різні канали.

Застосування нових літературознавчих поглядів у прочитанні та перепрочитанні текстів дає змогу деконструювати їх крізь призму проблеми збереження національних концептів за умов світової глобалізації. Довженкознавці сучасного українського періоду зосереджують свою увагу на проблемах національної психології, трансформації ментальності українського народу, проблемах історичної та культурної пам'яті в кіноповістях і сценаріях О. Довженка.

Творчий доробок О. Довженка базується на багатому духовному національному підґрунті українського народу. Архетипні образи типових представників української нації митець відтворює в "Звенигороді", "Землі", "Поемі про море", "Зачарованій Десні", "Україні в огні" та багатьох інших творах. Проте, варто зазначити, що персонажі – українці за національністю, лише підсвідомо виявляють риси національної ментальності: у повазі до старших, особливо батьків; у любові до праці, до землі, на якій живуть; у готовності піти на самопожертву заради інших. Самоідентифікація героїв відзначається фрагментарним усвідомленням себе нащадками козаків і водночас "радянськими українцями". Герої Довженківських творів, насправді є тими особливими носіями культурної пам'яті, що формують поведінкову модель сучасного суспільства, його орієнтири та цінності.

Дебютувавши в кінематографі "Звенигорою", О. Довженко презентував насправді самотутній, глибоко національний фільм. Йому вдалося передати події давнини та водночас зобразити сучасність, життя пересічних українців за умов історичної дійсності й вказати на призначення людини на землі. Унікальне авторське відчуття вічної краси української природи, як однієї з національних рис українців, що передається з покоління в покоління, тонко і багатогранно відображено у творі. "Картина історії, за словами О. Шпенглера, – це картина. Пам'ять мислиться тут як вищий стан, притаманний далеко не кожному, багатьом же притаманний лише незначною мірою, цілком певний вид сили уяви, що дозволяє пережити одиничну миттєвість *sub specie aeternitatis* (з точки зору вічності) в постійному співвідношенні з усім минулим і майбутнім" [1, с. 45–146]. Осмислення "Звенигори" неможливе без знання української історії: показуючи епізод за епізодом, режисер вибудовує ланцюг історичних періодів і зберігає константними такі імперативи як кордоцентризм, антеїзм, сентиментальність, релігійність тощо.

Світову славу здобув О. Довженко з виходом на екран фільму "Земля", у якому відображається боротьба за колективізацію в українському селі, оспівується краса вічнооноволюваної природи. Цей кінотвір відкрив світові Україну, її народ, коріння якого сягає сивої давнини, його сутність та філософію буття.

"Поєма про море" відтворює легенди скіфів і варягів, запорозьких козаків, громадянської війни, петлюрівців, більшовиків та білогвардійців. Усі вони поєднані одним персонажем – дідом, який уособлює патріархальне селянство, прив'язане до цінностей минулого. О. Довженко виправдовує більшовицьку революцію вірячи, що ця нова ідеологія ніби виникла з якогось давнього заповіту. В кіноповістях та кіносценаріях автор концентрується не тільки на історичних подіях, а прагне зануритися в історію з метою пошуку причин трагедії свого народу. Питання збереження історичної та культурної пам'яті є запорукою безсмертя нації для О. Довженка.

Література

1. Шпенглер О. Закат Европы : в 2 т. Москва : Айрис-Пресс, 2004. Т. 1. 528 с.